

Miljøministeriet
Miljø

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Mols Bjerger med kystvande
Natura 2000-område nr. 227
Habitatområde H186

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen
Redaktion: Miljøstyrelsen Midtjylland

Forsidefoto:
Stilkege-krat, surt overdrev og tidvis våd eng ved Strandkær, i baggrunden Ebeltoft Vig.
Fotograf: Miljøstyrelsen Midtjylland

ISBN: 978-87-7564-927-3

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	4
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	6
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	11
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	11
1.4.2 Befolkningen	12
1.4.3 Menneskets sundhed	12
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	12
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	12
1.4.6 Landskab.....	13
1.4.7 Arter	13
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	13
1.5 Eksisterende miljøproblemer	14
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	15
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	16
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	16
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	21
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	22
1.10 Overvågning	23

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-området er ikke placeret nær den danske grænse og udpegningsgrundlaget indeholder ikke arter, som bevæger sig på tværs af landegrænser. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består udelukkende af tiltag, som vurderes at kunne påvirke lokalt. Det drejer sig bl.a. om en plejeindsats, som medvirker til at sikre især den eksisterende, lysåbne natur samt ophør af drift i forbindelse med en mulig udlægning af urørt skov samt potentiel omlægning af lavbundsarealer. Plejeindsatsen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter. Området er ikke biologisk eller geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Det vurderes derfor, at planen ikke har grænseoverskridende påvirkning.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen for området beskriver overordnet set et program for indsatser, som skal medvirke til at sikre eksisterende beskyttede naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget.

En realisering af indsatsprogrammet sikrer synergi til evt. indsatser for øvrige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget og forventes ligeledes at have gavnlig effekt på andre arter, som anvender området.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne fx ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi, større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper samt udvidelse af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og lavbundsarealer.

Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter, ligesom den bidrager til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for lokalbefolkningen i området. Mere sammenhæng i naturen kan bl.a. realiseres vha. tilskudsordninger til sikring af pleje samt

omlægning af lavbundarealer til naturarealer. Udtagning af lavbundsarealer vil desuden sikre, at CO₂ bindes i jorden, og indsatsen forventes dermed have en positiv klimaeffekt.

Natura 2000-planen indeholder en indsats om at vurdere behovet for eventuel regulering af fiskeri. Såfremt der vurderes behov for at fastsætte eventuel regulering af fiskeri skal denne regulering udformes som enten en national lovgivning og/eller en international regulering. Hvis der er tale om international regulering, skal denne forhandles i en regional EU-proces.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er, at sikre og genskabe meget store sammenhængende arealer i det kuperede landskab i Mols Bjerge med de biogeografisk store forekomster af tørt kalksandsoverdrev (6120), surt overdrev (6230), enekrat (5130) og stilkeke-krat (9190) i dynamisk mosaik med tør hede (4030), og med plads til en naturtypekarakteristisk flora og fauna. Området udgør et sammenhængende og varieret naturområde ud mod kysten og det tilstødende havområde, og med veludviklede levesteder for områdets arter, herunder stor vandsalamander.

De overordnede mål for området er desuden:

- Natura 2000-områdets forekomster af naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus prioriteres højt, det gælder i særlig grad de ovenfor nævnte, men også kalkoverdrev (6210), tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), kildevæld (7220) og rigkær (7230) samt alle skovnaturtyper.
- De marine naturtyper, som ligeledes har stærkt ugunstig bevaringsstatus, skal sikres en veludviklet fauna og bundvegetation, det gælder sandbanker (1110) og rev (1170) samt bugt (1160), der har en særlig forekomst i Danmark.
- Skovbevokset tørvemose (91D0) kan nedprioriteres i forhold til tidligere ubevokset hængesæk (7140) eller rigkær (7230).
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen eller arternes levesteder hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- Den økologiske integritet sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

Natura 2000-område nr. 227 Mols Bjerge med kystvande er beliggende i vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-baltiske region. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegnings af nationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om nationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af nationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af nationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelsehensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om nationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype.

Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nulalternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Surt overdrev (6230) er den mest udbredte naturtype i Natura 2000-området. Naturtilstanden er god-høj på ca. 70 % af det kortlagte areal. Den gode tilstand kan henføres til at arealerne er med drift primært i form af kreaturgræsning. Strukturerne er derfor gode og der er fravær af trusler. På ca. 25 % af arealet er naturtilstanden kun moderat og på de sidste 5 % er tilstanden ringe. Årsagerne er manglende eller utilstrækkelig drift og lavt artsindhold, dvs. at der inden for disse forekomster ikke er fundet partier med veludviklet overdrevsvegetation, hvilket bl.a. hænger sammen med, at naturtypen her er kortlagt på tidligere agerjord eller nåletræsplantage uden lang kontinuitet.

Tør hede (4030) findes spredt i området mellem kortlagte arealer af surt overdrev. Naturtilstanden er god på stort set hele det kortlagte areal grundet hedepleje, primært i form af kreaturgræsning. Men også rydning af opvækst har bidraget til den gode tilstand.

Enekrat (5130) findes spredt i hele området og ofte sammen med eller i mosaik med surt overdrev. Godt halvdelen af arealet er i god eller høj naturtilstand grundet gode strukturer med lav, lysåben vegetation mellem enebuskene. Knap halvdelen af arealerne er i moderat eller ringe tilstand. Kalkoverdrev (6210) findes især på kystskrænter i den sydlige del af området. Godt 40 % er i god eller høj naturtilstand. Årsagen er at der er drift på arealerne og dermed relativt gode strukturer og begrænsede trusler. Knap 60 % af arealet er kun i moderat tilstand.

Tørt kalksandsoverdrev (6120) findes på kystskrænter i den sydlige del af området og i mosaik med surt overdrev. Hele arealet er i moderat naturtilstand.

Tidvis våd eng (6410) findes neden for Strandkær. Naturtilstanden er god på godt 2/5 af arealet og moderat på knap 3/5. Stort set hele det kortlagte areal plejes med afgræsning.

Rigkær (7230) findes neden for Strandkær og vest for Bogens Sø. Naturtilstanden er god på knap halvdelen af de kortlagte arealer grundet drift og deraf afledt gode strukturer og fravær af trusler. På de resterende godt halvdelen af arealerne naturtilstanden moderat.

Kildevæld (7220) findes i nogle få mindre forekomster i den nordlige del af området. Omtrent halvdelen af arealet er i høj-god tilstand mens den anden halvdel er i moderat-ringe tilstand. Der er drift på ca. halvdelen af arealet. To kildevæld i skov har naturligt højt vedplantedække. Hydrologien er stort set upåvirket og der er ikke registreret invasive plantearter eller direkte påvirkning af næringsstoffer fra tilstødende marker.

Forklit (2110) findes i et smalt bælte fra Strandkær Strand til Fuglsø Vig. Naturtilstanden er god på 30 % af de kortlagte arealer og moderat på 70 %. Der er tale om en dynamisk naturtype, og naturtilstanden kan være begrænset af naturgivne forhold.

Grå/grøn klit (2130) findes med få mindre forekomster ved Bogens Strand. Naturtilstanden er god på ca. 1/3 af arealet og moderat på 2/3. Dette svarer godt til at der kun er drift på omkring 1/3 af arealet.

Klithede (2140) findes med få mindre forekomster ved Bogens Strand. Naturtilstanden er god på knap 1/5 af arealet og moderat på godt 4/5.

Enebærklit (2250) er kortlagt på ét areal ved Bogens Strand. Hele arealet er i god naturtilstand. Trods manglende drift er strukturerne gode. Dog er tætheden af enebuskene større end det optimale for naturtypen.

Hængesæk (7140) findes flere steder udviklet i dødishuller. Omkring 2/3 er i god naturtilstand og ca. 1/3 i moderat tilstand. Fravær af drift er ikke nødvendigvis et problem, da der er tale om tørvemosdomineret hængesæk, der ikke er driftsbetinget. Flere hængesække har et lavt artsindhold som trækker naturtilstanden ned trods gode strukturer.

Klitlavning (2190) findes med få mindre forekomster ved Bogens Strand. Hele arealet er i moderat naturtilstand.

Græs-indlandsklit (2330) og kystklint/klippe (1230) fylder arealmæssigt meget lidt. Mens førstnævnte er i god naturtilstand grundet drift og gode strukturer er sidstnævnte kun i moderat tilstand.

I området er der samlet set kortlagt ca. 145 ha skovnaturtyper af stilkege-krat, elle- og askeskov, bøg på muld, bøg på mor, skovbevokset tørvemose og ege-blandskov. Den primære skovnaturtype i området er stilkege-krat.

I området her er der registreret 95 ha stilkege-krat. Der er registreret 1-5 store træer pr. ha på knap 2/3 af arealet og 6-10 store træer pr. ha på ca. 1/10 af arealet. Der er registreret 1-5 stk. stående dødt ved pr. ha på godt halvdelen af arealet og 6-10 stk. stående dødt ved pr. ha på ca. 1/4 af arealet. Endelig er der registreret 1-5 stk. liggende dødt ved pr. ha på godt 1/3 af arealet og 6-10 stk. liggende dødt ved pr. ha på godt 1/3.

Jf. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitattyper.

For øvrige skovnaturtyper i området gælder, at der på over halvdelen af arealet er registreret under 1 stort træer/ha, dog har bøg på mor over 5 store træer/ha på størsteparten af arealet. Af liggende dødt ved er der registreret 1-10 stk/ha på hovedparten af arealet, mens der på over halvdelen af arealet er under 1 stk. stående dødt ved pr. ha. Arealer med elle- og askeskov og skovbevokset tørvemose er drænede.

I Natura 2000-området er der kortlagt 30 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsvurderet med hhv. 6 i høj tilstand, 15 i god tilstand og 8 i moderat tilstand. Derudover findes der en sø i området uden tilstandsvurdering.

I området er der yderligere kortlagt 3 søer med habitatnaturtypen brunvandet sø (3160). De er tilstandsvurderet med hhv. 1 i høj tilstand og 1 i god tilstand. Derudover findes der en sø i området uden tilstandsvurdering.

I området er der yderligere kortlagt en småsø med habitatnaturtypen kransnålalge-sø (3140) i god tilstand. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig undervandsvegetation, næringsfattige forhold med en lav forekomst af trådalger samt en lav påvirkning fra jordbrugsdrift.

Inden for området findes de marine habitatnaturtyper bugter og vige, stenrev og sandbanke. Området er påvirket af eutrofiering.

Af de kortlagte, mulige levesteder for stor vandsalamander i Natura 2000-området er de 19 i god eller høj tilstand, mens 7 er i moderat tilstand – primært på grund af skygning og næringsberigelse. Søerne i god-høj naturtilstand er generelt ikke tydeligt påvirket af næringsstoffer, har en høj andel af en artsrig flydebladsvegetation, en veludviklet rørsump og har kun en begrænset skyggepåvirkning fra træer og buske.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området findes skæv og sumpvindelsnegl. Arterne er i anden overvågningsperiode registreret ved Bogens Sø. Udviklingstendenserne for arternes forekomster i området er ukendte. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er udbredelsesområdet for sumpvindelsnegl vurderet som stabilt, mens bestandsstørrelsen formentlig udvikler sig positivt. Udviklingstendensen for skæv vindelsnegl er ukendt.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der potentielt risiko for, at den gode naturtilstand på en del af naturarealerne og den hensigtsmæssige drift på naturtyperne ikke fastholdes. Der er desuden potentielt risiko for at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på de lysåbne naturtyper, da der er behov for en fortsat indsats mod invasive arter og fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift, også af områdets sønaturtyper, for at undgå tilgroning. Natura 2000-planen indeholder en indsats om at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi, hvilket vil bidrage til at sikre naturtilstanden af især rigkær, tidvis våd eng, skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov, som har uhensigtsmæssig hydrologi.

Uden en realisering af indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode er risiko for, at der ikke sikres levesteder for områdets mange arter, herunder sjældne, rødlistede og fredede arter samt bilag IV-arter. Der er risiko for, at den gode naturtilstand af levestederne for stor vandsalamander ikke fastholdes, og at tilstanden af de resterende levesteder ikke forbedres. Desuden er der risiko for at bestandene af stor vandsalamander ikke sikres pga. tilgroning af levesteder, hvilket potentielt kan medføre, at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau. For bestandene af skæv og sumpvindelsnegl er der en potentiel risiko for at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau, hvis ikke planen vedtages og indsatsprogrammet i planen kan realiseres.

Hvis ikke planens indsats om udtagning af kulstofholdige lavbundsjord realiseres, vil planen ikke i det forventelige omfang kunne bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø eller bidrage til udbygning og større robusthed af naturområder.

For områdets skovnaturtyper kan en manglende gennemførelse af indsatsprogrammet om urørt skov eller skovnaturtypebevarende drift og pleje, potentielt betyde at skovstrukturer som antallet af store træer og mængden af dødt ved ikke forbedres, der dermed ikke kommer biodiversiteten til gavn.

Hvis ikke planen for 3. planperiode iværksættes, vil effekten af arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri ikke fortsætte og den nødvendige fiskeriregulering på stenrev ikke blive færdiggjort, ligesom en indsats om opdatering af vejledning til klapning i Natura 2000-områder vil udeblive. Dette vil bl.a. medføre risiko for forstyrrelse af stenrev.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer, hvilket for befolkningen kan betyde, at de ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet. Der er endvidere risiko for at landskabet vil fremstå mindre varieret og at tilgroning af fortidsminder ikke i samme omfang vil modvirkes.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

En realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram forventes, ud over sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, at bidrage generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed forventes Natura 2000-planerne også at bidrage til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at bevare den biologiske mangfoldighed, ligesom planen forventes at bidrage til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter bidrager positivt i forhold til forvaltning af arterne.

Tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter, forekomst af invasive arter samt kunstig afvanding forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter. Desuden kan tilgroning medføre forringelse af levestederne for områdets arter. Planens indsats om pleje og sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke denne udvikling og vil desuden medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Planens indsats om pleje af hede bidrager til opretholdelse af naturtypen i området.

Planens indsats om udtagning af lavbundslande kan bidrage til at skabe større sammenhængende naturområder med større robusthed til gavn i området for arter som stor vandsalamander, skæv og sumpvindelsnegl og naturtyper som rigkær, tidvis våd eng, skovbevokset tørvemose og aske- og elleskov.

Ændringer i hydrologien som følge af realisering af hydrologiprojekter, herunder genetablering af en hensigtsmæssig hydrologi i grøftede områder, vil modvirke negative effekter af kunstig afvanding, som har forandret naturen og ført til, at den naturlige, naturtypekarakteristiske vådbundsvegetation er erstattet af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter. Genopretning af hydrologi forventes også at kunne forbedre levesteder for arter som skæv og sumpvindelsnegl. En mere hensigtsmæssig hydrologi vil også medvirke til, at mange naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedret deres levesteder.

I og omkring Natura 2000-området findes bestande af en lang række sjældne og rødlistede arter med repræsentanter inden for næsten alle artsgrupper, af bl.a. insekter, edderkopper, fugle, karplanter, svampe, laver, mosser, padder, krybdyr og pattedyr samt bestande af fredede arter af padder, krybdyr og orkidéer, heriblandt moseperlemorsommerfugl, komma- og spættet bredpande, sumpgræshoppe, overdrevsskarnbasse, mørk hvepsebi, mariehøneedderkop, hedelærke, sortspætte, grønspætte, rødrygget tornskade, vår-ærenpris, kantet kohvede, krogneb-star, knopnelleke, skarlagens- og rosenrød vokshat, tykgrenet køllesvamp, tue-poresvamp, glinsende kernelav, tætgrenet børstemos, spidssnudet frø, markfirben, odder, lækat og mange andre. En realisering af planens indsatsprogram forventes at forbedre levevilkårene for disse arter sammen med indsatserne for habitatnaturtyper og -arter. Bl.a. vil det sikre at lysåbne naturtyper i høj grad

holdes lysåbne til gavn for de lave, lyskrævende organismer, idet intensiv sommergræsning dog kan have en negativ effekt på bl.a. insekter, som er afhængige af blomstrende urter.

Planens indsats med skovnaturtypebevarende drift eller pleje samt evt. udlægning af urørt skov forventes at gavne skovnaturtyperne samt skovtilknyttede arter og fugle, der ikke er på udpegningsgrundlaget. Særligt udlæg af urørt skov forventes at forbedre levevilkårene for sjældne, fredede og rødlistede arter. Ved udlæg af urørt skov og ophør af skovdrift, overlades skovene i vidt omfang til sig selv, og naturlige biologiske processer vil skabe flere levesteder, og dermed øge den biologiske mangfoldighed.

En realisering af planens indsats for habitatnaturen vil samtidig påvirke en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. Dette vurderes også at gælde for en stor del af områdets § 3-beskyttede enge, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000-område nr. 227 Mols Bjerge med kystvande er beliggende i Syddjurs Kommune der har et indbyggertal på 43.200. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvilket kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

1.4.3 Menneskets sundhed

Mange, især bynære, Natura 2000-områder udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Natura 2000-planen vil kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Mulig etablering af ny natur på lavbundsarealer kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formegentlig vil mindskes. Desuden kan planen medvirke til at mindske udledningen af CO₂.

Planen vil kunne påvirke kystvande, søer og vandløb positivt og bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planen kan potentielt påvirke adgangen til og kvaliteten af områder, som har betydning for lokalbefolkningen. Planen vil ligeledes kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder.

Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er beskrevet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og "Menneskets sundhed".

Sikring af den eksisterende natur kan potentielt få betydning for det nuværende erhvervsfiskeri i området, som følge af indsatser om vurdering af behovet for yderligere nødvendig fiskeriregulering.

1.4.6 Landskab

Det meget kuperede landskab med markante bakkerygge og store dødishuller i Mols Bjerge blev dannet i slutningen af sidste istid. Jordbunden er generelt sandet, udvasket og næringsfattig og domineres af græsland og skov. Egentligt agerbrug blev gradvist opgivet i den sene middelalder på nogle arealer, og området overgik til at blive ekstensivt afgræsset - med det resultat, at der mange steder i bakkerne findes græssede overdrev og heder med meget lang græsningshistorie og stor artsrigdom. Kombineret med det efter danske forhold usædvanligt store, sammenhængende areal giver det området stor naturværdi. Inden for de sidste par årtier er flere store nåletræsplantager blevet afviklet. Landskabsformerne er herved blevet mere synlige, og arealet af græssede overdrev er udvidet.

Mols Bjerge er præget af sur og næringsfattig jordbund, og overdrevene tilhører derfor fortrinsvis naturtypen surt overdrev. Der er dog også islæt af planter, som normalt findes på mere kalkrig jordbund. Forklaringen er, at isen flere steder har blandet kalk fra undergrunden op i morænejorden. Resultatet er, at arter med ret forskellige krav til jordbund kan findes tæt på hinanden.

Flere steder er jordbunden så sur, at vegetationen er hede med dominans af hedelyng. Denne naturtype har tidligere været mere udbredt, men lyngen er langsomt blevet afløst af græsarter. Flere steder er der glidende overgange til lysåbne, græssede egekrat, som er bevaret som oprindelig skovnatur på den magre jordbund i bakkerne mellem nåletræsplantagerne. Især større arealer med egekrat af stilkeg på Skovbjerg og mellem Strandkær og Femmøller har stor naturværdi, fordi de ligger som naturskov uden forstlig drift.

Langs foden af bakkerne betinger udstrømmende grundvand fra den kalkrige undergrund, at der flere steder er dannet artsrige rigkær, kildevæld og ellemoser. I lavninger opstået som dødishuller findes vandhuller, som flere steder ved tilgroning har udviklet sig til hængesæk af tørvemosser.

Mod Ebeltoft Vig står havskrænten fra stenalderhavet markant dels som krattilgroet indlandsskrænt, dels som åben havskrænt, der rummer en særlig overdrevsvegetation på tørt, kalkrigt sand. Kystens havskrænter og klitnaturtyper påvirkes naturligt af havet, idet der ikke er registreret kystbeskyttelse inden for habitatområdet.

I området indgår endvidere den tilgrænsende, kystnære del af Ebeltoft Vig, hvor sandbundens ålegræsbevoksninger har en forholdsvis stor dybdeudbredelse, og der ud for kysten er udviklet et ret artsrigt, fladt stenrev.

Det vurderes, at planen med dens indsatser vil kunne påvirke landskabet, fx hvis der udlægges urørt skov eller ændres i plejen eller hydrologien i området.

1.4.7 Arter

Natura 2000-planens påvirkning af arter er behandlet under "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Hele området er fredet bortset fra Fuglsøskrænterne og et par mindre arealer. Fredningerne i området har bl.a. til formål at sikre naturværdier i området.

Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan påvirke naturværdier positivt, bl.a. indsatser, som skal sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi og plejetiltag som rydning og græsning, der kan

påvirke naturværdier og beskyttelsen af arter positivt. Natura 2000-planen indeholder således indsatser, der direkte eller indirekte understøtter fredningens formål, mens andre indsatser fra Natura 2000-planen ikke påvirker fredningernes formål.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Kvælstofdeposition, næringsberigelse og randpåvirkning:

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig følsomhed over for kvælstofdeposition. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter forsvinder og erstattes af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Ammoniak har desuden en direkte giftvirkning på organismer som laver, mosser og planter. Næringstilførsel på dyrkede arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan påvirke naturindholdet i Natura 2000-områder.

De marine naturtyper og enkelte småsøer med sønaturtyperne næringsrig og brunvandet sø er påvirket af næringsstofbelastning. Ligeledes er der registreret tegn på næringsbelastning af en mindre andel af ynglevandhullerne for stor vandsalamander.

Tilgroning:

De lysåbne naturtypers gode tilstand skyldes ofte, at områderne græsses eller plejes, men hele arealet af tørt kalksandsoverdrev, enebærklit, klitlavning og størsteparten af arealet af øvrige klitnaturtyper samt en tredjedel af forekomsterne af kalkoverdrev er uden græsning/pleje, og flere er derfor truet af tilgroning med vedplanter og høje urter/græsser. Næringsbelastning, forstyrret hydrologi samt en utilstrækkelig eller uhensigtsmæssig pleje/græsning kan også være en medvirkende årsag til accelereret tilgroning eller dominans af græsser. Tilgroning med høje urter, græsser og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den lavtvoksende og artsrige naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter og i mindre grad af bredbladede urter og blomstrende buske.

Tilgroning er også en trussel mod levesteder for arter som blank seglmos, gul stenbræk, kildevældsvindelsnegl og stor vandsalamander.

Invasive arter:

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne og i mindre grad overdrev.

Afvanding:

En del af de lysåbne, våde naturtyper som rigkær og tidvis våd eng samt de våde skovnaturtyper som skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov har tegn på afvanding i form af gamle grøfter/dræn, og stedvist er der også registreret tydelige effekter af afvanding. Afvanding i form af grøfter eller dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter, der er knyttet til mere tørre forhold.

Trusler mod skovhabitatnatur og -arter:

Fjernelse af hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og biller. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitattyper.

Prædation:

Der er konstateret fisk i flere vandhuller kortlagt som levesteder for stor vandsalamander, hvilket gør levestederne uegnede som ynglevandhuller, da fisk æder larver af stor vandsalamander.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Planen indeholder en målsætning om at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Pleje/græsning af især lysåbne naturtyper vil sikre mod utilsigtet tilgroning med f.eks. vedplanter.

For områdets arter vil planens indsatser medvirke til at sikre egnede levesteder, ligesom de vil bidrage til at skabe størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved bl.a. at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.

Planen indeholder en indsats om skovnaturtypebevarende drift eller pleje og om at udlægge urørt skov. Natura 2000-planens indsats om udlægning af urørt skov forventes at forbedre tilstanden af områdets skove og hermed forbedre levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe.

På hedearealer gennemføres en grundlæggende indsats med henblik på forbedring af naturtilstanden og for ligeledes at undgå tilgroning.

Afslutning af igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, og vedligeholdelse af indsatser gennemført i første og anden planperiode, f.eks. ved at opretholde græsning og genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats, vil ligeledes bidrage til at stabilisere naturtilstanden.

Planen har også indsatser som skal sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi, hvilket vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien som f.eks. kildevæld, rigkær, hængesæk og tidvis våd eng. En mere hensigtsmæssig hydrologi vil indirekte være til gavn for bl.a. Stor vandsalamander samt vandløb og søer, da udvaskning og erosion forventeligt mindskes. Fastholdelse af de indsatser, der er gennemført for at forbedre hydrologien fra 2016-2021 vil ligeledes bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien.

Indsatser mod næringsstofbelastning af sø- og marine naturtyper samt grundvandsbetingede terrestriske naturtyper og levesteder varetages i Vandområdeplanerne. Hertil kommer en opdatering af vejledninger f.eks. vedrørende klappning i Natura 2000-områder.

Natura 2000-planen indeholder ingen konkrete indsatser, der kan forværre eller forbedre depositionen af kvælstofforbindelser i området. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

Med planens indsats for habitatnaturen sikres samtidig en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. Derudover vil en mulig etablering af sammenhængende natur ved udlægning af omdriftsarealer til ny natur bidrage til at gøre arealerne mere robuste, ligesom randpåvirkningerne af naturen vil blive mindsket. Samtidig kan Natura 2000-planen medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning. Udpining vil øge sandsynligheden for indvandring af en artsrig flora og fauna, da en meget stor del af især de sjældnere arter er tilknyttet næringsfattige forhold. Dette vurderes også at gavne en stor del af områdets § 3-beskyttede enge, heder, moser og overdrev, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for en lang række fugle og andre arter, der benytter området som yngle- og rasteområde.

Herudover fokuseres der på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark, om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, samt fortsættelse af arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri i Natura 2000-områder.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundsjordene har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		<p>Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område N227 Mols Bjerge med kystvande vil realisering af planens indsatser om bl.a. at sikre en hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyper og levesteder, medvirke til at hindre tilgroning af lysåbne naturtyper. Mere konkret betyder det, at naturtilstanden opretholdes og/eller forbedres, og at levesteder for arter som bl.a. stor vandsalamander, skæv og sumpvindelsnegl sikres. Ligeledes vil planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter, gavne de rødlistede og truede arter i området.</p> <p>Da indsatserne i planen også forventes at bidrage til at forbedre vandkvaliteten i tilstødende vandområder og områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, vil planen bidrage til at forbedre og sikre levesteder for de arter, herunder Bilag IV-arter, som er tilknyttet disse områder.</p> <p>Fortsat pleje og genetablering af en mere hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke tilgroning af lysåbne naturtyper som f.eks. tør hede, tørt kalksandsoverdrev, kalk- og surt overdrev, enekrat, kildevæld, rigkær, hængesæk, tidvis våd eng og klitnaturtyper og dermed sikre området naturtilstand og betingelser for karakteristiske, rødlistede og fredede arter tilknyttet lysåbne naturtyper. Yderligere vil det medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Sådanne tiltag vil desuden medvirke til at sikre levesteder for bilag IV-arter som markfirben, spidssnudet frø og stor vandsalamander. Herudover forventes rødlistede, fredede og sjældne arter af bl.a. insekter, fugle, karplanter, svampe, laver, mosser, padder, krybdyr og pattedyr også at have fordel af forbedret naturtilstand af de naturtyper i området, som de er tilknyttet.</p> <p>Natura 2000-planens indsatser om at sikre en hensigtsmæssig drift og pleje af lysåbne- og skovnaturtyper, samt indsats om pleje af heder, bidrager til at sikre levesteder for en række fuglearter, der fouragerer på lysåbne arealer, ligesom det bidrager til at opretholde og sikre arealet af hede.</p> <p>Realisering af planens indsatsprogram vil samtidig sikre en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. Dette vurderes også at gælde for en del af området § 3-beskyttede enge, overdrev og moser, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen.</p>

		<p>Genskabelse af en mere hensigtsmæssig hydrologi samt udtagning af lavbundsjord vil potentielt kunne påvirke habitatnaturtyper alt afhængigt af naturtyperne, projektets og områdets beskaffenhed. Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi kan bidrage til at sikre og bevare de våde naturtyper både med skov (skovbevokset tørvemose, elle- og askeskov, ege-blandskov) eller lysåbne naturtyper (kildevæld, tidvis våd eng, rigkær). Potentielle hydrologiprojekter kan alt afhængigt af projektet bevirke, at nogle naturtyper går tilbage, mens andre går frem. Forandringerne af naturtyperne og levesteder for arter kan potentielt påvirke de arter, der på nuværende tidspunkt findes i området, ligesom det på sigt kan give mulighed for at andre arter indvandrer til området.</p>
Befolkningen	X	<p>Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for flere og større naturoplevelser.</p> <p>Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvor en indsats mod invasive planter og hjemmehørende vedplanter samt sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne og arternes levesteder skal bevare den åbne dynamik i området. Sikringen af den eksisterende natur vil ikke have betydning for arealanvendelsen, dog kan der forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en ændret plejeindsats.</p> <p>Planen indeholder desuden en mulig indsats om etablering af urørt skov. Udlægning af urørt skov i området kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, og eventuelle hegninger.</p> <p>Visse indsatser i Natura 2000-planen, f.eks. potentielle hydrologiprojekter med fx udtagning af lavbundsjord og evt. udlægning til urørt skov, vil potentielt kunne påvirke adgangsforholdene indenfor Natura 2000-området, da området stedvist forventes at blive vådere.</p> <p>Der er offentlig adgang til store dele af området, herunder til Naturstyrelsens arealer, til fredede arealer med offentlig adgang samt til udyrkede arealer jf. naturbeskyttelseslovens gældende regler om adgang til naturområder. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.</p>
Menneskers sundhed	X	<p>Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en god-høj kvalitet. Naturområder af god-høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området og dermed</p>

			<p>menneskers sundhed.</p> <p>Det vurderes, at vedtagelse og realisering af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, men i stedet at en øget biodiversitet og mere robuste økosystemer vil bidrage positivt til menneskets sundhed. Planens øvrige indsatser vurderes ikke at have en sundhedsmæssig effekt, da der er tale om indsatser som vedrører sikring af naturtyper og levesteder for arter ved fx naturpleje.</p>
Jordbund		X	<p>Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet at indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke graves i området. Se desuden vurderinger i skemaet under "Vand" og "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".</p>
Vand	X		<p>Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanerne. Indsatserne i vandområdeplanerne vil omvendt medvirke til at sikre en forbedret vandkvalitet i Natura 2000-områderne.</p> <p>Genskabelse af en mere hensigtsmæssig hydrologi og evt. udlægning af urørt skov vil bidrage til mere frit strømmende vand og naturlige fluktuationer i vandstanden, hvilket er vigtige processer, der er med til at skabe variation og dynamik.</p> <p>Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi kan påvirke søer og vandløb positivt, bl.a. ved at medvirke til at tilbageholde kvælstof, og dermed bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.</p>
Luft		X	<p>Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.</p>
Klimatiske faktorer	X		<p>Omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer samt hydrologiprojekter, hvor tidligere drænedes land igen vandmættes, vil medvirke til at begrænse udledningen af CO₂.</p> <p>Udbredelse af ålegræs og makroalger som følge af en potentiel forbedring af naturkvaliteten i marine områder, vil kunne medvirke til binding af CO₂ i havet.</p>
Materielle goder	X		<p>Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder negativt, idet at realisering af indsatsprogrammet i ikke</p>

			<p>berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkninger. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og/eller "Menneskets sundhed".</p> <p>Sikring af den eksisterende natur har betydning for det nuværende erhvervsfiskeri i området, som følge af indsatser om vurdering af behovet for yderligere fiskeriregulering, herunder særligt vurdering af behovet i forhold til bifangst af marsvin. De endelige vurderinger af effekterne for fiskerierhvervet vil blive foretaget i en regional EU-proces for erhvervsfiskeriet, i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's fælles fiskeripolitik, samt i forbindelse med national lovgivning af øvrig fiskeri.</p>
Landskab	X		<p>Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien ved at give mulighed for et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper.</p> <p>En forbedring af den marine naturtilstand i området vil øget udbredelse af ålegræs og makroalger samt dyrelivet i tilknytning dertil, hvilket kan forbedre den undersøiske landskabsværdi.</p> <p>Udlægning til urørt skov eller fx ændringer i hydrologien, forventes at medføre en øget variation i landskabet, fx som følge af at træer vælter og ligger hen, samt visse skovpartier formentligt vil ændre karakter. Sidstnævnte kan også ske som følge af ændret pleje, etablering af pleje, eller ved udtagning af lavbundslande, som i perioder vil stå under vand.</p>
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.		X	<p>Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen berører ikke områder omkring kirker, mindesmærker eller andre menneskabte værdier, hvorfor planen vurderes ikke at påvirke kulturarv, herunder arkitektonisk og arkæologisk arv.</p> <p>Mod nordvest rummer området dele af et kulturarvsareal af national betydning omkring Stabelhøje og Julingshøje, med 53 gravhøje og spor af bopladser på et meget højt, øst-vestgående bakkeled. Desuden findes et kulturarvsareal omkring Trehøje med højryggede agre.</p> <p>Natura 2000-planens indsatser for at bevare lysåben natur kan påvirke gravhøje, diger, højryggede agre og anden arkæologisk arv i form af bl.a. pleje af fortidsminder samt dyrs tramp og slidtage.</p>
Arter	X		Se vurderinger i skemaet under "Vand" og "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".

Fredninger, Bekendtgørelse sfredninger og vildtreservater		X	<p>Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredning, da fredningen bl.a. har til formål at sikre naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. Hele området er omfattet af Mols Bjerge-fredningen, bortset fra Fuglsøskrænterne og et par mindre arealer.</p> <p>Der er ingen fredningsbekendtgørelser i området.</p>
Kumulative effekter	X		<p>Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med lysåbne og skovnaturtyper samt arternes levesteder på områdets udpegningsgrundlag. Evt. realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter.</p> <p>Ved gennemførelse af vandområdeplanen vurderes en synergi til sikring af vandkvaliteten på det marine område.</p>

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Planen vurderes overordnet ikke at have væsentlig negativ påvirkning på miljøet.

Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvor en sikring af en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af arealerne og arternes levesteder skal bevare naturværdierne i området.

Planen indeholder en indsats om udlægning af urørt skov. Denne indsats, kan på mindre områder medføre en ændret adgang på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer.

Planen indeholder en indsats om at sikre sammenhæng i området natur, samt sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Planen indeholder en indsats om udtagning af kulstofholdig lavbundsgrunde. En udtagning af lavbundsgrunde vil, alt efter beliggenhed og omfang af projekterne som endnu ej kendes, potentielt kunne påvirke yngle- og rasteområder for bilag IV-arter som fx stor vandsalamander. Levestederne vil potentielt kunne ændre karakter og blive vådere. En negativ påvirkning af levesteder for stor

vandsalamander vil kunne undgås ved fx at sikre tilstrækkeligt med egnede raste-og ynglesteder på det tidspunkt projektet realiseres, ligesom en nøje planlægning af anlægsfasen af projektet på bestemte tidspunkter af året, samt evt. brug af paddehegn, vil kunne forebygge ødelæggelse af yngle- og rasteområder, samt påvirkning af bestanden af stor vandsalamander. Evt. etablering af erstatningsbiotoper vil ligeledes kunne sikre opretholdelse af den økologiske funktionalitet for arten.

Det vurderes, at sikring af den eksisterende natur potentielt kan have betydning for det nuværende fiskeri i området, da der med indsatser om vurdering af behovet for at indføre den nødvendige fiskeriregulering kan ske yderligere regulering af erhvervsfiskeri i området. De endelige vurderinger af effekterne for fiskerierhvervet vil blive foretaget i en regional EU-proces for erhvervsfiskeriet, i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's fælles fiskeripolitik, samt i forbindelse med national lovgivning af øvrig fiskeri.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundsjord. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

I forslag til Natura 2000-plan for N227 Mols Bjerge med kystvande planlægges der en indsats om at arbejde for at sikre de lysåbne naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, en skovnaturtypebevarende drift og pleje af skovnaturtyperne, og der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur. Samtidig planlægges en særlig indsats som skal sikre bekæmpelse af invasive arter bl.a. i klitnaturtyperne, idet invasive arter medvirker til

at forringe naturtilstanden hos de lysåbne naturtyper. Udlægning af urørt skov i skovnaturtyperne giver desuden mulighed for at skabe mere diversitet i naturtypen.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Generelt skal naturtyperne i Mols Bjerge ikke søges udvidet på bekostning af hinanden, men på bekostning af arealer, der ikke rummer habitatnaturtyper. Ved afvejning af de modstridende naturinteresser skal man bl.a. opprioritere de naturtyper, der er prioriteret af EU: grå/grøn klit (2130), klithede (2140), enebærklit (2250), tørt kalksandsoverdrev (6120), surt overdrev (6230), kildevæld (7220), skovbevokset tørvemose (91D0) og elle- og askeskov (91E0).

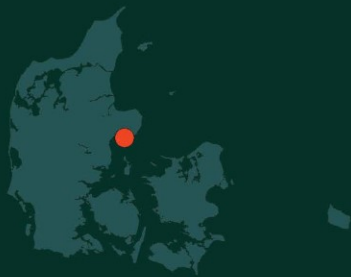
I Mols Bjerge skal lysåbne kildevæld (7230) og rigkær (7230) ikke søges udvidet på bekostning af ældre veludviklet elle- og askeskov (91E0).

Skovbevokset tørvemose (91D0) kan nedprioriteres i forhold til tidligere ubevoksede mosetyper som hængesæk (7140) eller rigkær (7230), jf. en udmelding fra EU-kommissionen. Rydning af ung skovbevokset tørvemose (91D0) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura
2000-plan 2022-2027 for Mols Bjerge med
kystvande (nr.227). Miljøvurderingen sammenfatter
Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk